

ШЫН

СОВЕТ ЗВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

№ 164 (4134) | 1958 ч. август 19, вторник | Өртээ 20 коп.

Бүдүрүлгө планнарын хуусаа бетинде күүседир дээш

Бо чылды бүдүрүлгө планнарын Октябрьни социалист Улуг революцияны 41 чыл өмнү байырамын чедир хуусаа бетинде күүседир дээш социалист чарыштын бистик област бүдүрүлгө черлеринде хүн бүрдө калбары турар. Хөмүр даш тывыжыны чыл планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш шахтерларның ортуунга чарыштын калбартын түнелинде Эрбектин шахта өргөлөт июль айда болуунч планын 131,8 хуу күсөткөн, ол ишкээ болуунч бүдүрүлгө планын Кызылдың мях заволуунч ажычыннары июльда 124,7 хуу, Туранын райулетуунч комбина—119,2 хуу, Шуурмактың үлестир комбинады—138,6 хуу кыдыр күсөткөздөнөр.

Боттарың бүдүрүлгө планнарын ай, квартал бүртүндө чүгө долдур өвөс, харын ажыр күүседир, Октябрь революцияның байырамын чедир хуусаа бетинде күүседир дээш социалист чарыштын бистик област бүдүрүлгө черлеринде хүн бүрдө калбары турар. Хөмүр даш тывыжыны чыл планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш шахтерларның ортуунга чарыштын калбартын түнелинде Эрбектин шахта өргөлөт июль айда болуунч планын 131,8 хуу күсөткөн, ол ишкээ болуунч бүдүрүлгө планын Кызылдың мях заволуунч ажычыннары июльда 124,7 хуу, Туранын райулетуунч комбина—119,2 хуу, Шуурмактың үлестир комбинады—138,6 хуу кыдыр күсөткөздөнөр.

Күрүнө планын ай, квартал болгаш чыл бүртүндө күүседир—бүдүрүлгө черинге хоюлуу болур. Чылдың бүдүрүлгө планын чедир чарыштын боттарың бүдүрүлгө черлеринде хүн бүрдө калбары турар. Хөмүр даш тывыжыны чыл планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш шахтерларның ортуунга чарыштын калбартын түнелинде Эрбектин шахта өргөлөт июль айда болуунч планын 131,8 хуу күсөткөн, ол ишкээ болуунч бүдүрүлгө планын Кызылдың мях заволуунч ажычыннары июльда 124,7 хуу, Туранын райулетуунч комбина—119,2 хуу, Шуурмактың үлестир комбинады—138,6 хуу кыдыр күсөткөздөнөр.

Шагаан-Арытын райулетуунч комбинады 1958 чылдың июльда болуунч бүдүрүлгө планын чүгө 88,5 хуу күсөдип, 37 муң рубльдиң продукцияны чоңа чедир бербээ, а СЭКП-ниң Улуг-Хем райому болгаш райүүсөөк ол комбинадын азылганда четпестерин чалганды талазын биле тодорай хемчеглерин албайн келген. Бүдүрүп үндүрүлгө черлеринде хүн бүрдө калбары турар. Хөмүр даш тывыжыны чыл планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш шахтерларның ортуунга чарыштын калбартын түнелинде Эрбектин шахта өргөлөт июль айда болуунч планын 131,8 хуу күсөткөн, ол ишкээ болуунч бүдүрүлгө планын Кызылдың мях заволуунч ажычыннары июльда 124,7 хуу, Туранын райулетуунч комбина—119,2 хуу, Шуурмактың үлестир комбинады—138,6 хуу кыдыр күсөткөздөнөр.

АТОМНУГ БОЛГАШ ВОДОРОДУГ ЧЕПЕКТИ ХОРУГДААРЫ ДЭЭШ ДЕЛЕГИНИН ДӨРТКҮ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНГА

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущевтун чедирген байыры

Атомнуг болгаш водородтуг чепекти хоругдаары дээш делегийн Токнода болуп турар дөрткү конференцияны ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев байырыг бижик чоруткан болгаш ол үрө-түңелдиг аждаадын күзөөн.

Ливан болгаш нордан улустарга уаур АКШ-тың болгаш Англияның чепектиг халдаашкыны атомнуг дайынның айымы тыттып чадас байлады тургускан деп байырыг бижикте айтып турар. Делегий байдалының шындыгы АКШ-тың болгаш Англияның Араб Чөөн чүгө уаур агрессивни сый шавар, халдакчыларның шериглерин саат чок үндүрерин чедип алыр болгаш дайын халавын болдурбас төлөдө, боттарының күштерин сыйрып каттыштырары тайбышын болгаш айымы чок чорутуң өргө-ажыктырын өргөтүөлөп турар бүгү-ле кижилерден негеп турар дээрэн Н. С. Хрущев демдеглээн.

ЭШ ФРОЛ РОМАНОВИЧ КОЗЛОВКА

Совет Звиелелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитети болгаш ССР Звиелелиниң Министрлер Чөвүлели Коммунистг партиязының болгаш Совет күрүнениң өскө ажалдаачыны Силерниң төртүтүнгөн хүчүңерде Силерге чүрөктүн ханымынлар байыр чедирип тур.

Хөй-хөй чылдарда кадимк-чагай чурттаарынары болгаш бистия улуг Төрөөн чуртувустун, совет улустун чагай чорут дээш, коммунизм тылалегиниң күрүңдө улам инаар түр-түңелдиг аждаадынары сагыш сеткилдиг бүгү ханымынлар Силерге күзеп тур бис, эргим Фрол Романович.

Совет Звиелелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитети. ССР Звиелелиниң Министрлер Чөвүлели.

Эш Ф. Р. Козловту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

СЭКП Төп Комитетиниң Президиумунун кижитүвү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазының Бирги орадакчымы эш Ф. Р. Козловтуң төртүтүнгөн хүңдүң бөр бежен хар харлааны-биле холбарып база Коммунистг партиязының болгаш Совет күрүнениң мурунуга оон улуг ачы-хавыяларын демдеглевиншаан, эш Фрол Романович Козловту Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Н. Е. ВОРОШИЛОВ. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. Москва, Кремль. 1958 чылдың август 16.

Францияның Коммунистг партиязының Төп Комитетинге

Эргим эштер! Францияның Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң кижитүвү, Францияның Шыларангай өртемдери болгаш хөй-инти ажалдаачыны, Тайбышын Бүгү-делегей Чөвүлелиниң даргазы, «Улустар аразында тайбышын бижикчелер дээш» делегийн Ленинниң шаңгалымын лауреады, «Франция-ССРЭ» интизелдиг хүндүлүг даргазы профессор Фредерик Жолио-Кюриниң нечөөни холбарып ханы калымынлар Совет Звиелелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитети Францияның Коммунистг партиязының Төп Комитетинге илердей тур.

Фредерик Жолио-Кюриниң тайбышкынын болгаш инти бүгү талаарың бүгү амьдыралы база Францияның ажычы чоннарының хара дөөс демиселди коммунистг, маадарыг чорутуунч болгаш мога-шылга чок күзүвүн, ижи төрөлөгөтө баран болуунга, улустар аразымын тайбышын болгаш найралымын хөрөөтө болуунч бүгү-ле билиглерин база талантымын берген шыларангай өртемдериң чайынылгак үлестери болуп турар.

Францияның болгаш Совет Звиелелиниң найралымын бижикчелери дөөс мога-шылга чок күчү-биле демиселди келген, Совет Звиелелиниң шыңчы өнүү—Фредерик Жолио-Кюриниң дугайында чирмыкымы тураскалды совет улус кезээ мөңгөдө болууга арттырар.

Совет Звиелелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитети.

Дүжүт ажаап алышкынынга болгаш мал чемнериниң белеткелинге долу күженишкени-биле ажылдаар!

Баштайгы хүннерде илерээни четпестерин чайладыр

Часкы тарылганы агротехникниң өскөдөдөр бугаар чорутканын, мынаның колхозчу таражыларның механизаторлар биле демисел ажалдаачыны дүжүттүң амын байдалы улам-на бүдүрүлгө. Таңды районда «Найырал» колхозтуң агроном В. А. Досевтиң чүгөүлээни болза:

— Бистия колхоз чүгө тараа культуураларын безин 3526 (оон иштинде кызыл-тасты 2422) гектарда чашкан. Бо чылдың тарылганы барык нуруузу кур болгаш куруккан черлерде чоруткан. Илчашан дүжүт чүгө чагай өвөс, бөк түштер чок арыг талазы-биле өрткөн чылдардан база онза ыгалып турар.

— Бо чылдың гектардан чөшпөн ап болур силер база ажаадаачыны каш хүн доозары графикте көрдүргөңил—деп айтырып, узу-ызымы көзүбөс делген шадде, кижиниң эмиг карзын ажыр өскөн, алдын сарыг кыдыр бижик өгөдөй берген кызыл-тасче көргөтөп, агроном—Мындыг дески аңи үнүш казан-да болбаанын колхозчулар бүдүрүлгө турар. Отуума-биле гектардан 20—25 центнер дүжүттүң алдынары шынчылде илереткен. Бир өвөс чөлө-борон онза шаптыктаваза, бистия колхоз тараа ажаап алышкынын

СЭКП ТК-да

Чурттуу хоорайларын болгаш үлестирүлүг төптөрүн хандырада ногаалар, картофель, чимистер болгаш каттар бүдүрер айтырымын талазы-биле бо чылдың август 16-да СЭКП ТК-га чөвүлөт хурал болган. Ол айтырыг талазы-биле чөвүлөт хуралга СЭКП ТК-ның Бирги секретары болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущев чүвө чугаалаан. СЭКП ТК-ның секретарлары эштер Н. Г. Игнатов биле Н. А. Мухоминов чөвүлөт хуралдың ажылынга киришкен.

Бо продукттарга чурттуу бүгү чөвүнүң херекчелерин долдур хандырамы-биле ногааларны, картофельди, чимистерин болгаш каттарны четчир кыдыр бүдүрерин хандыраар чорукту эш Н. С. Хрущев болуунч чугаалаан өң чугула соруда кылдыр салган. Ногааларын болгаш картофельди бүдүрерин гөвүдирде хоорайларын болгаш үлестир төптөриниң чогуунга комплекслиг механизацияга болгаш агрономия өртемдериң амы үдөтти чедиршилерин ажалдаачыныга үндөшлөп, күш-ажыды болгаш хөрөңгилерин өң өзөөшти чарыттал турган, хөй хемчөөдиг картофельди болгаш ногааларын бүдүрүп шы-

даар арталыг тускайжыткан үлүг сохостарын тургузары өргөжөк чугула. Ол ажал-ажылырга ол херектин боулу тускай өртемчилери—эки калдарын шыан азыры, четчир техниканы, дуберендерни бээр, эки парник болгаш чылдылган ажал-ажылын организастаарды оларга дузалаары чугула. Илчир сохостарга чик өртемдиг ногааларын болгаш картофельди бүдүрерин колхозтарын база өрү тырттып, чик өртемдиг ногааларын болгаш картофельди бүдүреринче чыгалтар. А ногаалар болгаш картофель бүдүрер кылдыр тускайжыткан колхозтарга бо талазы-биле өргөжөк чугула дузаны көргүзөр херек. Эң чөөлүк үдө чоңа херекчелерин улам хөй чимистерин бүдүрер төлөдө, сохостарга болгаш колхозтарга селдерин болгаш кат үнер черлерин калбартырычы эш Н. С. Хрущев кичөөнгейин угландырган.

Ногааларын, картофельди болгаш чимистерин сөөртүрүп, калгалаарын болгаш садыларын шыңгы өскөдөрүнүң өргөжөк чугулааны эш Н. С. Хрущев база онзаал демдеглээн.

Эвилдешкен республикаларның компартияларының секретарлары,

эвилдешкен республикаларның компартияларының секретарларының орадакчылары болгаш кезде ажал-ажылыгы министриниң орадакчылары, кезде ажал-ажылыгы уауртур ажалдаачылары, өртемдериң, кезде ажал-ажылыгы тускай өртемчилери чөвүлөт хуралга олурдушаан.

Чөвүлөт хуралдың киржикчилери чылда 30 муң тонна ажыг ногааларын бүдүрер уаур нога ажал-ажылыгы болуп турар, Москва областын Серпухово районуң, «Большевик» колхозуунч ажалымын дуржулгазы-биле танышкан.

Чөвүлөт хуралдың киржикчилеринге Бүгү-эвилдиг кезде ажал-ажылыгы делегации кезде ажал-ажылыгы чаз машиналарын база картофель болгаш ногаалар тарып чөшкөстөрүн, салтарга болгаш кат үнер черлерге ажалдаачыны механизастаар машиналарын көргүсөп. Ногаа культуураларының делегация-биле чөвүлөт хуралдың киржикчилери ол-ла черге танышкан.

Москваңың Тимирязев аттыг кезде ажал-ажылы академияның академик В. И. Эдельштейнниң уауртуу турары ногаа станицанын өртем ажалдаачы-биле чөвүлөт хуралдың киржикчилери танышканнар.

Татар өшөтө Табо суунуң району-биле Кизи хөлдү дамчытыр Амурун каттыштырып турар, суднолар чорутуу камадын долдур турар шынчылдер көргүсөп. Ол чорук Сахалин чедир орукту 300 ажал километрге кызырар арганы бөөр болгаш Амурун адалы агымынга сугап чорутуу орукту ай чедир уадыр, чүгө дээр өрөмнөргө чалын үр чыткылар доштар суднолар арыкчалыгына мондак болбастай бөөр.

Каттышкан экспедицияның киржикчилери илч болуу кылдыр үстүп алган, Приморье чорукшаннар. Олар алаа баргылааш, Уссури хемин болгаш Ханза хөлдү шынчылдерлер.

Ыраккы Чөөн чүктүң перспективтиг району

ХАБАРОВСК. (СЭТА). ССРЭ-ниң болгаш БУР-нун Эртемер академияларының Амур хемин бассейниниң бүдүрүлгө күжү өрөсөп турар каттышкан экспедицияны Хабаровскиде өң келген.

СЭТА-ның корреспонденти-биле чугаалашкан, ССРЭ-ниң Эртемер академиянының каттышкан Амур экспедицияның уауртуучу С. В. Клопотуң чугаалааны болза:

БУР-нун Эртемер академиянының каттышкан Хейлуцинь экспедициядан келген кыдат өрүгүсө-биле калы Амурун адалы агымынга үш келесин дургузуңга өрөтө талазыны шынчылдиг чорудуп келинөө.

Балык болгаш мях үлестирүүн, транспорт оруктарын болгаш кезде

ажыл-ажылын хөжүдериңге Амурун адалы агымының району улуг перспективтерлиг болуп турарын чоруттуңан шынчылде көргүсөп.

Илчир болза-лаа, Амурун үстүк агымында өрөмнөргө черлерин таарытыр кылган турар болза чер ажал болгаш балык ажал-ажылы улам инаар-биле хөжөөн туруп болур. Амурун адалы агымынга электростанцияларын болгаш плаониларын тударың ажалык өвөс болуунуң дугайында түнелди совет болгаш кыдат өрөмдөрүн кылганнар. Ол черлерин суг-биле долдурар болза, үнүш-дүжүттүк уаур шөлдөр сугга алыр болгаш Амурун үнүшчү үргөңгөлөп өөр дөөс кирип келип турар чамык балыктарың көвүдөп өөрөңгө мон-

дакты тургузар апаар.

Татар өшөтө Табо суунуң району-биле Кизи хөлдү дамчытыр Амурун каттыштырып турар, суднолар чорутуу камадын долдур турар шынчылдер көргүсөп. Ол чорук Сахалин чедир орукту 300 ажал километрге кызырар арганы бөөр болгаш Амурун адалы агымынга сугап чорутуу орукту ай чедир уадыр, чүгө дээр өрөмнөргө чалын үр чыткылар доштар суднолар арыкчалыгына мондак болбастай бөөр.

Каттышкан экспедицияның киржикчилери илч болуу кылдыр үстүп алган, Приморье чорукшаннар. Олар алаа баргылааш, Уссури хемин болгаш Ханза хөлдү шынчылдерлер.

170 центнер сиген

Улуг-Хем районуң «У Улуг хурал» колхозуңуң № 1 шөр мал ферманының малчынары 7 киши Х. Чыраалдың уауртуума-биле Орош-Оймакта 100 центнер өли шынарыг ногаан сигени сарааттаан. Хол кыдыры-биле хүндө 0,25 га черни сигенин кезер турган 61 харыг кадарчы кырган Ночукпаа

0,30 ганы кезип, ажыга авааныр, энтин көргүсөп.

Ол-ла черге № 2 хову бригазының талаары 4 киши келген, 70 центнер сигенин белеткөөнөр. Оларны иштинде Б. Тас-оол, Б. Арга-оол илч талазы-биле 60 ажал ула-дыл-даа берген болза, эш Ночукпаа илч 0,30 ганы хүндө кезип, көчүт кызымак ажалдааннар.

Артельдин сиген шөлдөринде

Чөөн-Хемчик районуң Ленин аттыг кезде ажал-ажылы артели августуң бирги чартымыга чедир 560 тонна сигени, 470 тонна селдусту белеткөөн. Эш Настык-Доржуңуң уауртуу 15 киши состав-

тыг эвөө мал чемнерин белеткээр планын 89 хуу күсөткөн.

Илчир-даа болза, ам-даа дыка хөй тонна сигени болгаш селдусту белеткөөр негетиниң турар. Бо талазы-биле планын дүргөн күсөдир дөөс демиселери чугула.

Сиген шөлдөринде агитация

Бай-Тайга районуң «Тилелге» колхозунда библиотека өргөдөкчизи эш Дыгдас мал чемнерин белеткөөн колхозчуларын ортуунга тайыла-быр ажалын чорудуп, көсүк агитацияны негетиниң турар. Хову туралаанга ол 6 катап агитчулусту үндүрүп, номнар, чуреттар делгелгени 5 катап чорудуп турар.

Эш Дыгдас ажалыктарың агитчул-бригаданын тургусуп, сиген шөлдөрине концерттерин организастап келген. Ол бригада суг-баран фермаларына база хойжуларга барып, концерт көргүзгөдөр. Колхозчуларга согуң номчулгалы, бөсөдалары ол хөй катап чоруткан.

СИГЕН АЖААП АЛЫШКЫНЫНДА ШКОЛАЧЫЛАР

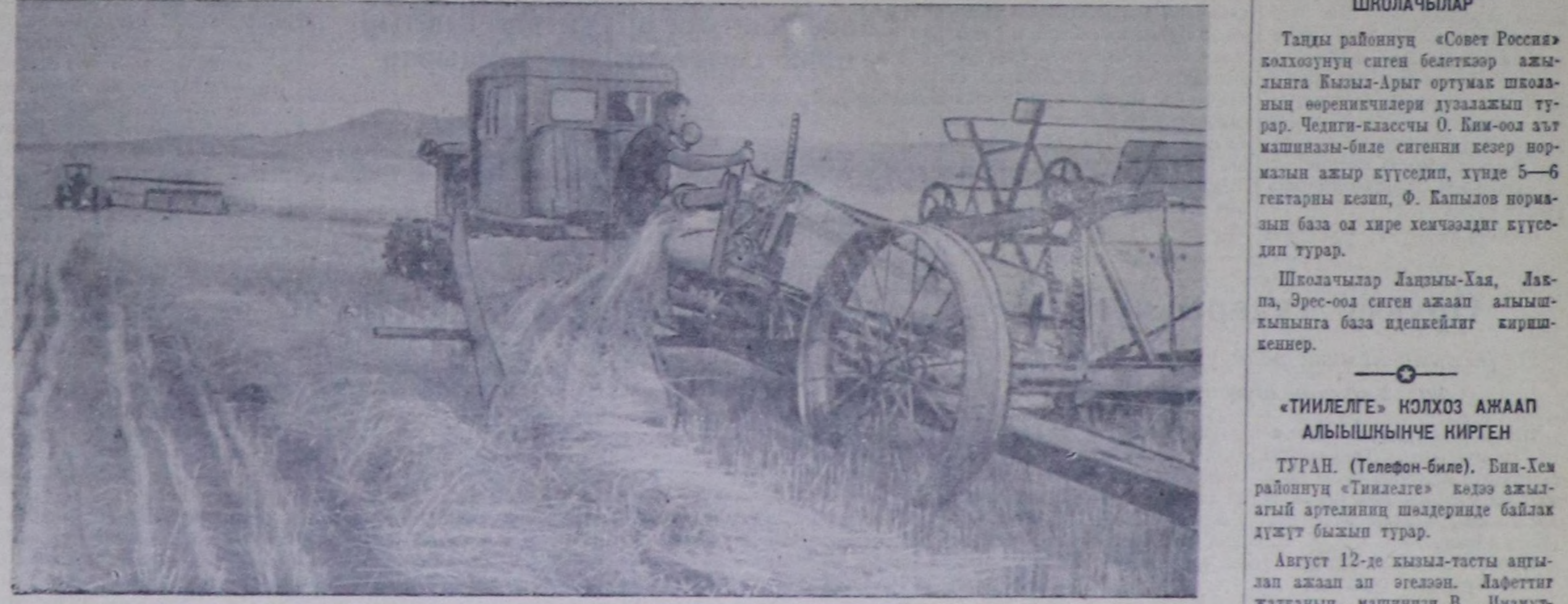
Таңды районуң «Совет Россия» колхозуңуң сиген белеткөөр ажалында Кызыл-Арыг ортумак шко-лын өөреникчилери дузалажып турар. Чедиги-классчы О. Ким-оол элч машинамы-биле сигенин кезер нормалын ажыр күсөдип, хүндө 5—6 гектарын кезип, Ф. Капылов норма-зын база ол кире хемчөөдиг күсөдип турар.

Школачылар Лазымы-Хая, Лакпа, Эрес-оол сиген ажаап алышкынында база илчелдейг киришкенир.

«ТИЛЕЛГЕ» КОЛХОЗ АЖААП АЛЫШКЫНЧЕ КИРГЕН

ТУРАН. (Телефон-биле). Бий-Хем районуң «Тилелге» кезде ажал-ажылы артелиниң шөлдөринде байлак дүжүт быжын турар.

Август 12-де кызыл-тасты агылап ажаап ал өгөдөн. Лафеттиг жатканын машинаны В. Имамудинов биле тракторист М. Седел илч хүн дургуунда 75 гектарын кезип, нормалын 1,5 катап ажыр күсөдип турар.

Таңды районда «Найырал» колхозтуң Халында кызыл-тас шөлү. Чурунта: мурунда «ДТ-28» тракторун башкарыкчымы А. Андреев, соонда «ДТ-54» тракторда лафетчик П. Смыгин, а тракторист А. Космачев олар агылап ажаап алышкында. Фото С. Феоктистову.

Тываның девискээр аайы-биле чөвүлөл хуралы

Тываның бүдүрүкчү күштерин хөгжүдөр талазы-биле эртем-шинчилелдернин сорулгазы

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүну эш Горбачевтуң илеткелинден)

ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңа «г-бүдөсүн» Тываның киргенин-ден бээр чүгүт 14 чыл өрткөн. Бу үениң дүргүдө аймактын бойдус куралдары азын шинчилеттинген болган Тыва Россия Федерациясында чыг-эт талазы-биле база бир улут районнарың бразыңге саваттырыл турар. Тывада азын-бурут казар байластарың хей курал-ыралары тыналган, оларың ара-мында эң ховар болган үнегит эдементалер база бар.

Иңчээлээк бойдустуң курал-ыралары бүрүн-биле ам-даа четче шинчилеттинген. Шинчилел аймак-дарының чүгө баштайгы өгө чада-ны кылдырган деп чугаалаң болур. Тываның девискээринде бар бойдустуң куралдарың дозуу-биле шинчилел тыпшап, ону улус аймак-агайыңга ажылаар соруга-биле эртем-шинчилел аймакдарың улам калбартыры чугула. Бу айтырыгын

чедикшикниң шийтирлэни өблөстүн экономикаының мөөн сонгаар-гы хөгжүдөсүнө улут ийгени бээр. ССРЭ-ниң геология болган казар байластары камгалалының министр-ствозуна чер-черде институттары-ның, ССРЭ-ниң Эртемнер академия-зының Сибирьде салбырының эртем ажылаачыларының мурнунда Тывага шинчилел аймакдарың күште-дирер талазы-биле улут ажылаар турар. Эртем-шинчилел аймак-дарының талазы-биле кол-кол айты-рыларга илеткелчи доктааган.

Язы-бүрү казар байластарың, мынагы кобальт, мөңгүн суу бол-ган оон-даа өске ховар металлдар-ның шинчилел аймакдарың күште-дирерин илеткелчи демдегелен. Оон-биле чергелештир өблөста адың тыныжының өсүм чорун турары илеткелде демдегелеттинген. Адың үлетпүрүн хөгжүдөсүнө геология-

Бүдүрүкчү күштерниң комплексилиг хөгжүлдөсү дээш

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының эртем ажылаачызы, экономика эртемнериниң кандидаты эш Чугуновтуң чугаазындан)

Тываның экономикаында ам дээринде бөдөр ажылаачы колдун турар. Иңчээлээк өблөстүн индустриалдыг хөгжүдөсүн өгөлөсүн.

Тываның девискээриң улут өсөс-дөсү болза, мында язы-бүрү казар байластарың, улус аймак-агайыңга хөгжүдөсүн чыг-эттин курал-ыраларың көчүгү хей. Иңчээлээк Тыва Чөөн Сибирьде экономика талазы-биле язы-бүрү адрылардыг өблөст-тарниң бразыңге саваттырып бол-дуру. Бүдүрүкчү күштерин хөгжү-дөсүн чыгыс талаалар көрбөй бүгү талазы-биле көрү чугула.

Тыва өблөстүн үлетпүрүнө кол-дал сайыраар адрылар болза: өң-дүр болган кара металлургия, түдүк материалдарының бүдүрүлгөсүн, мөңгү үлетпүр, транспорт (сүгүн, авто-мобилдиң, демір оруктун) болур.

Тывага шинчилел аймакдарың мөөн сонгаар доктаамак чыгыс азы угланышкының чорудар херек. Тываның хөгжүдөсүн Барың бол-ган Чөөн Сибирьниң аймак-агайың-ның хөгжүдөсүн-биле дүштүрер дөш чөөкү үениң иштине үлетпүр экономикаының талазы-биле шин-чилел аймак өблөста чорудар жүрүрү.

ХӨМҮР ДАШ ҮЛЕТПҮРҮ БОЛГАШ КАРА МЕТАЛЛУРГИЯ

Чылда бир миллион тонна шой экидирер кара металлургия заводун Тывага тударың шийтирээр херек. Кара-Сугаа демір руданың болбааларың комбинатты тудары болза чугула. Ол руданы Кузбасстың ийги металлургия заводунче өсүрт-түр апаар. Чөөн Сибирьде Тываның коктаалы демір дагы көчүгү чугу-ла деп санал берген эштер дем-дегелен. А Кара-Сугаа демір руданың база-ла ады чугула деп немээр херек.

Тываның коктаалы демір дагы болган демір руданың ажылаачы кириери өблөста улут ужу-дузалыг, бо айтырылар эки талазың шийтирлеттинер болза, демір орук оруунуң тудуу өблөста чугаажок өгөлөсү деп чүе билдинер.

Тываның хемнеринге гидростанцияларын тудура-биле шинчилел аймакдарың ам-даа калбартыр херек. Хемчинти Ийме сурунга гидростанцияны, Кызыл-Хавакка азы Мезегейге одалган электростанцияларын чөөкү үеде тудар дугайында айтырыгын шийтирээр херек.

Транспорт талазы-биле чамдык иштерде демір орук оруун тутпас болза өблөстүн бүдүрүкчү күштерин хөгжүдери берге дөш хемнериг бол-далар бар. Ол ийи өсөс. Сибирь-ниң чамдык черлеринде (Якутия) демір орук харылзазы көчүгү кош-пак. Иңчээлээк ук черлерин бүдүрүкчү күштерин транспорттуң өске хемнериниң дузазы-биле хөг-жүп турар. А Тывада жеңе-күптүз тудуу-Хем база агып чыдар болгай.

Иңчээлээк хөмүр даш үлетпүрүн болган кара металлургияның хөгжөсүн-биле демір орук чугу-ла негетиниң каарын үстүндө чугаалаң мен.

Металлургия дугайында

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының эртем ажылаачызы эш Курочкинниң чугаазындан)

Сөөгү каш чылдарда Тываның казар байлаа азын шинчилеттинген.

Чүгө хөмүр даштын куралдары бөсүн 14 миллиард тоннага саватты-рылар турар. Хөмүр даштын шына-ры көчүгүт эки. Металлургияга хер-егелээр эки шынарың көстү оон ап болур. Тываның хөмүр дагы үс-телчек болган бедик калорийдыг. Иңчээлээк ады куу шынарың хө-мүр дашты хоюуру чугула. Иңдыг хөмүр даш өблөстүн девискээринде база бар. Демір, чингү металлдар болган оон-даа өске казар байла-старга бөдөр хөмүр даштын шы-чилээр, тывар талазы-биле улут ажылаар кылдынтгай.

Тывага металлургия үлетпүрүн тудурууң дугайында айтырыгын өөрени көрүн 1950 чылда ССРЭ-ниң Министралер Чөвү-дөсү Эртемнер академияда даас-кай. Демір рудаларың өблөста хөй дөрин билдингир, иңчээлээк-даа Кара-Сугуна санавакса өске черлерде рудалар чөтпөс шинчилеттинген. Дүргөтүн, Шангананы, Ондумуну болган оон-даа өске черлерин рудаларың дугайы бисе мында-ла тодарай билдинес. Чүгө дөрге шинчилел аймакдарың ханын-биле чорутпаан болган чүгө рудаларың бар черлерин (чер кырында көстү чыдарың барымдаалап) айтыкан. Рудаларың шынарың, бар бөтү куралдарың тодаралар дөш шинчилел аймакдарың бүгү талазы-биле төчүзүңе чедир чорудар херек. Тываның эки шынарың кокта-сталыр хөмүр дагы бар-даа болза демір рудаларың куралдарың четче тодараттынаан болун турар. Кара-Сугуна чүгө демір руданың кол чер деп санап болбөс, мында өске металлдар база бар.

Арга-ыяш—чоннун байлаа

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Сибирь салбырының Биология институтунуң яши лабораториязының эртемчизи, эртем ажылаачызы эш Крыловтуң чугаазындан)

Тыва өблөстүн улус аймак-агайы-ның хөгжүдөсүнө оон арга-ыяшкының улут ужу-дузалың илеткел-дерде шын демдегелен. Тываның арга-ыяшкы болза, өблөстүн бүгү девискээриниң 46 хузуун эзеп турарың чугаалаарга-ла оон улут ужу-дузалың билдингир. Оон арга-ла хөй арга-ыяштар Енисейниң үс-түк агымының чоотунда үлген чо-рук шыны сүтүн кыры-биле саа-далып бадырбышаан, ону чүгө Тыва өблөста өсөс, харын бистин чуртувустуң өске-даа районнарыңга амыгаш болур аргалар бар.

Ийи аймак-агайының аймак-агайы-чыларын сөөгү оң чылдарың дүргүдө шинчилел көргөтпөс дүргүдө амыра, Тыва өблөстү улус аймак-агайыңга улут ужу-дузалыг деп, ийи болган өске-даа аймак-биле байлаа, оларың куралдарың бүдүн чартык миллиард кубометр болун турар. Өблөстүн девискээри-не мышты тудууга херегаен аймак-дарыңдан амыда дыт болган ийи аймак-агайыңга чыгууу база эң үнегит чүктү ап болур. Тыва-биле Халкы-ның кымыгарыңа Енисейниң гидростанцияны тудар дугайында айтырыгың чөгүмчак кылдыр ший-тирээр болза, гидроэнергетика, целлюлоза-саалың, мөңгү-хемия үлет-пүрүн Тывага дүргөс тудурууң база сайырадың болурун бөттү аргалары бар.

Арга-ыяштар-биле чергелештир, эң чугула каттыг үнүш болур чы-жыргана сывы болгастың азын хөй черлеринде бар, а чыжыргана та-лазы-биле Тыва өблөстү Совет Эв-дөлдө үнүш чери эзеп турар. Чыжырганадан кылган саржаң улус аймак-агайыңга улут ужу-дузалыг. Чыжырганадан кылган үстү бичири уругтары болган чаш аалды хө-дөрүңге ажылаар болза, оларың дүргөс үздөсүнө, калышың дүргөс бижыктарыңга улут ролду ой-нап турар. Чыжыргана саржаң бү-дүрүн кылдыр талазы-биле заводту Тывага төлөвилеп тудар дугайында

Тывада чугула бүдүрүлгелер

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Геология талазы-биле Бугу-эвилел эртем-шинчилел институтунуң эртем ажылаачызы, Сталинчы шаңналың лауреады эш Унксовтуң чугаазындан)

Кобальттын үлетпүр талазы-биле ажылаарыңга Хову-Аксының кобальттын Совет Эвилелиң кобальт руданың куралдарың кайы кирел деп чүеже кичээтпейн салза чөгүрү.

Кобальт руданы Хову-Аксыдан аңгыда Тываның өске-даа черлеринде бар деп чугаалаң болур, оларың бүгү талазы-биле шинчилел өөр-түң-даа аргалары бар. Арым метал-дың хузуунуң талазы-биле Хову-Аксының кобальт руданың-даа бай азын каш черлер тыныгылаан. Иңчээлээк мөөн сонгаарың шинчи-лел аймакдарының чедикшикниң болурун бүдүрүлгөсүн бүгү үндө-лөсүн чөгүрү.

Хову-Аксының руданы бүгү нег-дедөр талазы-биле эки-даа болза, ол ам дээринде Тывада шинчилел тыныглан чүгө чыгыс чер болун турар. Ол чорук ук руданы шуут үлетпүр талазы-биле ажылаачы чедилер ийи болганымга, «Тыва кобальт» комбинатың чүгө бү-дүрүкчү күжүн улгатырыңче са-

Тудуу материалдары

Тудуу материалдарың бүдүрү-лгөсүн хөгжүдери өблөстүн өзү өрар экономикаыңа канчаар-даа аажок ужу-дузалыг, мынагы цемент өблө-ста хөй-биле негеттинер турар. Цемент болган дөй-доврак азы нефелиннер Тывада көчүгүт хөй. Иңчээлээк Красноярскиниң Ачин-скиде улут цемент заводун тудуу турар. Иңчээлээк цементин оон өсүртүр бе? азы Тывага тускай за-вод тудар бе? деп ийи айтырыг ту-руу турар.

Орукту тудары чугула

(Барын-Хемчик райкүүсүмнүң даргазы эш Тамдың-оолдуң чугаазындан)

Тывада улут бүдүрүгө черлери-нин бразың болур Ак-Довуракта даг-дугуңу бүдүрүгө чери дарый амылаа кириери өблөстүн экономикаының хөгжүдөсүнө улут ролду ойнаар.

Комбинаттын болбааларың руданың өсүртүңгө транспорт хер-егелөөр хөй-биле негеттинер апаар. Оң-биле кады Ак-Довурак болган Хову-Аксының бүдүрүгө черлериниң рудаларың өсүртүңгө өгө-

Енисейниң сүг оруун дамчыштыр чүкк өсүртүлгөсүн хандыраар

(Енисейниң сүг оруунуң начальнигиң оралакчызы эш Кликинниң чугаазындан)

Тыва автономнук өблөстүн бү-дүрүкчү күштерин хөгжүдөр айты-рың транспорттан, бирги азычтеде хем транспортунда база хамаар-жык. А хем транспорт амыда өблө-стүн девискээринде амыла-байн турар.

Илеткелдерден болган санал-оңалдардан алган көргөс, хөй хө-мөрдүгү хөмүр дашты, даг дүгүн, мышты болган улус аймак-агайы-ның чугула өске-даа чүдүрүгө Красноярски крайда Приангарскиниң демір руданың чоотунче чөөкү чылдарда өсүртүн чедирери көрү-нүп турар. Хөй хөмөрдүгү чүкүтү Енисейниң сүг оруун дамчыштыр өсүртүн чедирери белен болган оон чарыгыңа транспорттун өске хемнеринде болдурга дык өсөс хөмүр дагы-даа билдингир. Ени-сейни дамчыштыр сүдүлөр арты-жарын 1929—1938 чылдарда

Тожунуң байлаан—улус ажил-агайыңга бараан болдулар

(СЭКП Тожу райкомунуң секретары эш Бадааның чугаазындан)

Тожунуң бүгү девискээриниң 74 хузуун арга-ыяш шыккан. Бистин районун тайгалары пөш, дыт, ха-ды, хадик, зойган болган өске-даа аймак-биле дык байлаа болган ужурунда мында бедик үнегит аныр өгөртинес хөй. Иңчээлээк, апы-ныр амыла Тожунуң аймак-агайы-ның тускайыткан кол адыры бо-луп келген болган болу-даа турар.

Чүгө 1957—1958 чылдарың адымы сезонунда бөсүн Тожунуң колхозтары 3763 кыч кежин, 109817 дөң кежин күрүңге ду-лаалган, 2 миллион азыг рубльдиң орулганы алтайлар. 1957 чылда районунуң колхозтарының ачы бу-рүзү ортукала-биле 5600 рубльдиң «чычмак адымын» тыпшап, күрү-ңе дулаалган. Адымыр ажылаарың чарыдалдары эң өсөс болган колхозтарың орулгаларың көвүд-дөсүн адымыр тыпшап улут ролду ойнап турар. Иңчээлээк, Якутияны болган Баргузиинскиниң күштерин Тожунуң тайгаларыңга азын өсүртүр амыла чорудары, Азас хөйгө күндүс өсүртүр тускай чери чөөкү үеде организастары чугула.

Районунуң колхозтарыңа тускай-жыткан фермаларың болган обан-төбөсөвөтүң үлетпүр аймак-агайы-ның тудурун турган, сывы аймак-агайың Тожу организастап болу-рун амыла бар. Иңчээлээк рай-онунуң колхозтары эвөөн чарыдалдарың үндүрүн турган, хөй «чычмак

Тываның экономикаында ам дээринде бөдөр ажылаачы колдун турар

Тываның экономикаында ам дээринде бөдөр ажылаачы колдун турар. Иңчээлээк өблөстүн индустриалдыг хөгжүдөсүн өгөлөсүн.

Тываның девискээриң улут өсөс-дөсү болза, мында язы-бүрү казар байластарың, улус аймак-агайыңга хөгжүдөсүн чыг-эттин курал-ыраларың көчүгү хей. Иңчээлээк Тыва Чөөн Сибирьде экономика талазы-биле язы-бүрү адрылардыг өблөст-тарниң бразыңге саваттырып бол-дуру. Бүдүрүкчү күштерин хөгжү-дөсүн чыгыс талаалар көрбөй бүгү талазы-биле көрү чугула.

Тыва өблөстүн үлетпүрүнө кол-дал сайыраар адрылар болза: өң-дүр болган кара металлургия, түдүк материалдарының бүдүрүлгөсүн, мөңгү үлетпүр, транспорт (сүгүн, авто-мобилдиң, демір оруктун) болур.

Тывага шинчилел аймакдарың мөөн сонгаар доктаамак чыгыс азы угланышкының чорудар херек. Тываның хөгжүдөсүн Барың бол-ган Чөөн Сибирьниң аймак-агайың-ның хөгжүдөсүн-биле дүштүрер дөш чөөкү үениң иштине үлетпүр экономикаының талазы-биле шин-чилел аймак өблөста чорудар жүрүрү.

Металлургия дугайында

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының эртем ажылаачызы эш Курочкинниң чугаазындан)

Сөөгү каш чылдарда Тываның казар байлаа азын шинчилеттинген.

Чүгө хөмүр даштын куралдары бөсүн 14 миллиард тоннага саватты-рылар турар. Хөмүр даштын шына-ры көчүгүт эки. Металлургияга хер-егелээр эки шынарың көстү оон ап болур. Тываның хөмүр дагы үс-телчек болган бедик калорийдыг. Иңчээлээк ады куу шынарың хө-мүр дашты хоюуру чугула. Иңдыг хөмүр даш өблөстүн девискээринде база бар. Демір, чингү металлдар болган оон-даа өске казар байла-старга бөдөр хөмүр даштын шы-чилээр, тывар талазы-биле улут ажылаар кылдынтгай.

Тывага металлургия үлетпүрүн тудурууң дугайында айтырыгын өөрени көрүн 1950 чылда ССРЭ-ниң Министралер Чөвү-дөсү Эртемнер академияда даас-кай. Демір рудаларың өблөста хөй дөрин билдингир, иңчээлээк-даа Кара-Сугуна санавакса өске черлерде рудалар чөтпөс шинчилеттинген. Дүргөтүн, Шангананы, Ондумуну болган оон-даа өске черлерин рудаларың дугайы бисе мында-ла тодарай билдинес. Чүгө дөрге шинчилел аймакдарың ханын-биле чорутпаан болган чүгө рудаларың бар черлерин (чер кырында көстү чыдарың барымдаалап) айтыкан. Рудаларың шынарың, бар бөтү куралдарың тодаралар дөш шинчилел аймакдарың бүгү талазы-биле төчүзүңе чедир чорудар херек. Тываның эки шынарың кокта-сталыр хөмүр дагы бар-даа болза демір рудаларың куралдарың четче тодараттынаан болун турар. Кара-Сугуна чүгө демір руданың кол чер деп санап болбөс, мында өске металлдар база бар.

Арга-ыяш—чоннун байлаа

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Сибирь салбырының Биология институтунуң яши лабораториязының эртемчизи, эртем ажылаачызы эш Крыловтуң чугаазындан)

Тыва өблөстүн улус аймак-агайы-ның хөгжүдөсүнө оон арга-ыяшкының улут ужу-дузалың илеткел-дерде шын демдегелен. Тываның арга-ыяшкы болза, өблөстүн бүгү девискээриниң 46 хузуун эзеп турарың чугаалаарга-ла оон улут ужу-дузалың билдингир. Оон арга-ла хөй арга-ыяштар Енисейниң үс-түк агымының чоотунда үлген чо-рук шыны сүтүн кыры-биле саа-далып бадырбышаан, ону чүгө Тыва өблөста өсөс, харын бистин чуртувустуң өске-даа районнарыңга амыгаш болур аргалар бар.

Ийи аймак-агайының аймак-агайы-чыларын сөөгү оң чылдарың дүргүдө шинчилел көргөтпөс дүргүдө амыра, Тыва өблөстү улус аймак-агайыңга улут ужу-дузалыг деп, ийи болган өске-даа аймак-биле байлаа, оларың куралдарың бүдүн чартык миллиард кубометр болун турар. Өблөстүн девискээри-не мышты тудууга херегаен аймак-дарыңдан амыда дыт болган ийи аймак-агайыңга чыгууу база эң үнегит чүктү ап болур. Тыва-биле Халкы-ның кымыгарыңа Енисейниң гидростанцияны тудар дугайында айтырыгың чөгүмчак кылдыр ший-тирээр болза, гидроэнергетика, целлюлоза-саалың, мөңгү-хемия үлет-пүрүн Тывага дүргөс тудурууң база сайырадың болурун бөттү аргалары бар.

Арга-ыяштар-биле чергелештир, эң чугула каттыг үнүш болур чы-жыргана сывы болгастың азын хөй черлеринде бар, а чыжыргана та-лазы-биле Тыва өблөстү Совет Эв-дөлдө үнүш чери эзеп турар. Чыжырганадан кылган саржаң улус аймак-агайыңга улут ужу-дузалыг. Чыжырганадан кылган үстү бичири уругтары болган чаш аалды хө-дөрүңге ажылаар болза, оларың дүргөс үздөсүнө, калышың дүргөс бижыктарыңга улут ролду ой-нап турар. Чыжыргана саржаң бү-дүрүн кылдыр талазы-биле заводту Тывага төлөвилеп тудар дугайында

Тывада чугула бүдүрүлгелер

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Геология талазы-биле Бугу-эвилел эртем-шинчилел институтунуң эртем ажылаачызы, Сталинчы шаңналың лауреады эш Унксовтуң чугаазындан)

Кобальттын үлетпүр талазы-биле ажылаарыңга Хову-Аксының кобальттын Совет Эвилелиң кобальт руданың куралдарың кайы кирел деп чүеже кичээтпейн салза чөгүрү.

Кобальт руданы Хову-Аксыдан аңгыда Тываның өске-даа черлеринде бар деп чугаалаң болур, оларың бүгү талазы-биле шинчилел өөр-түң-даа аргалары бар. Арым метал-дың хузуунуң талазы-биле Хову-Аксының кобальт руданың-даа бай азын каш черлер тыныгылаан. Иңчээлээк мөөн сонгаарың шинчи-лел аймакдарының чедикшикниң болурун бүдүрүлгөсүн бүгү үндө-лөсүн чөгүрү.

Хову-Аксының руданы бүгү нег-дедөр талазы-биле эки-даа болза, ол ам дээринде Тывада шинчилел тыныглан чүгө чыгыс чер болун турар. Ол чорук ук руданы шуут үлетпүр талазы-биле ажылаачы чедилер ийи болганымга, «Тыва кобальт» комбинатың чүгө бү-дүрүкчү күжүн улгатырыңче са-

Тудуу материалдары

Тудуу материалдарың бүдүрү-лгөсүн хөгжүдери өблөстүн өзү өрар экономикаыңа канчаар-даа аажок ужу-дузалыг, мынагы цемент өблө-ста хөй-биле негеттинер турар. Цемент болган дөй-доврак азы нефелиннер Тывада көчүгүт хөй. Иңчээлээк Красноярскиниң Ачин-скиде улут цемент заводун тудуу турар. Иңчээлээк цементин оон өсүртүр бе? азы Тывага тускай за-вод тудар бе? деп ийи айтырыг ту-руу турар.

Орукту тудары чугула

(Барын-Хемчик райкүүсүмнүң даргазы эш Тамдың-оолдуң чугаазындан)

Тывада улут бүдүрүгө черлери-нин бразың болур Ак-Довуракта даг-дугуңу бүдүрүгө чери дарый амылаа кириери өблөстүн экономикаының хөгжүдөсүнө улут ролду ойнаар.

Комбинаттын болбааларың руданың өсүртүңгө транспорт хер-егелөөр хөй-биле негеттинер апаар. Оң-биле кады Ак-Довурак болган Хову-Аксының бүдүрүгө черлериниң рудаларың өсүртүңгө өгө-

Енисейниң сүг оруун дамчыштыр чүкк өсүртүлгөсүн хандыраар

(Енисейниң сүг оруунуң начальнигиң оралакчызы эш Кликинниң чугаазындан)

Тыва автономнук өблөстүн бү-дүрүкчү күштерин хөгжүдөр айты-рың транспорттан, бирги азычтеде хем транспортунда база хамаар-жык. А хем транспорт амыда өблө-стүн девискээринде амыла-байн турар.

Илеткелдерден болган санал-оңалдардан алган көргөс, хөй хө-мөрдүгү хөмүр дашты, даг дүгүн, мышты болган улус аймак-агайы-ның чугула өске-даа чүдүрүгө Красноярски крайда Приангарскиниң демір руданың чоотунче чөөкү чылдарда өсүртүн чедирери көрү-нүп турар. Хөй хөмөрдүгү чүкүтү Енисейниң сүг оруун дамчыштыр өсүртүн чедирери белен болган оон чарыгыңа транспорттун өске хемнеринде болдурга дык өсөс хөмүр дагы-даа билдингир. Ени-сейни дамчыштыр сүдүлөр арты-жарын 1929—1938 чылдарда

Тывада чугула бүдүрүлгелер

(ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Геология талазы-биле Бугу-эвилел эртем-шинчилел институтунуң эртем ажылаачызы, Сталинчы шаңналың лауреады эш Унксовтуң чугаазындан)

Кобальттын үлетпүр талазы-биле ажылаарыңга Хову-Аксының кобальттын Совет Эвилелиң кобальт руданың куралдарың кайы кирел деп чүеже кичээтпейн салза чөгүрү.

Кобальт руданы Хову-Аксыдан аңгыда Тываның өске-даа черлеринде бар деп чугаалаң болур, оларың бүгү талазы-биле шинчилел өөр-түң-даа аргалары бар. Арым метал-дың хузуунуң талазы-биле Хову-Аксының кобальт руданың-даа бай азын каш черлер тыныгылаан. Иңчээлээк мөөн сонгаарың шинчи-лел аймакдарының чедикшикниң болурун бүдүрүлгөсүн бүгү үндө-лөсүн чөгүрү.

Хову-Аксының руданы бүгү нег-дедөр талазы-биле эки-даа болза, ол ам дээринде Тывада шинчилел тыныглан чүгө чыгыс чер болун турар. Ол чорук ук руданы шуут үлетпүр талазы-биле ажылаачы чедилер ийи болганымга, «Тыва кобальт» комбинатың чүгө бү-дүрүкчү күжүн улгатырыңче са-

Тываның экономикаында ам дээринде бөдөр ажылаачы колдун турар

Тываның экономикаында ам дээринде бөдөр ажылаачы колдун турар. Иңчээлээк өблөстүн индустриалдыг хөгжүдөсүн өгөлөсүн.

Тываның девискээриң улут өсөс-дөсү болза, мында язы-бүрү казар байластарың, улус аймак-агайыңга хөгжүдөсүн чыг-эттин курал-ыраларың көчүгү хей. Иңчээлээк Тыва Чөөн Сибирьде экономика талазы-биле язы-бүрү адрылардыг өблөст-тарниң бразыңге саваттырып бол-дуру. Бүдүрүкчү күштерин хөгжү-дөсүн чыгыс талаалар көрбөй бүгү талазы-биле көрү чугула.

Тыва өблөстүн үлетпүрүнө кол-дал сайыраар адрылар болза: өң-дүр болган кара металлургия, түдүк материалдарының бүдүрүлгөсүн, мөңгү үлетпүр, транспорт (сүгүн, авто-мобилдиң, демір оруктун) болур.

Тывага шинчилел аймакдарың мөөн сонгаар доктаамак чыгыс азы угланышкының чорудар херек. Тываның хөгжүдөсүн Барың бол-ган Чөөн Сибирьниң аймак-агайың-ның хөгжүдөсүн-биле дүштүрер дөш ч

Чурукта: Барлык-Хемчик районда «Барлык» совхозтун түп сүт-баран фермасынын салымы Күжүктөгү Чыскар. Чыл дургуунда өскөн бүрүздүн 1800 кг сүт саап алып деп ол хулаага алган, ам бир инектен-не 1020 кг сүттү саап алган

Фотодогуу: Ф. Луговский.

Көдээ Совет ажылының дугайын партия райкомунун бюрузу чугаалашкан

Бир-Сөөк көдээ Советтин организа- сасалыг ажылының дугайын СЭКП-ниц Бай-Тайга райкомунун бюрузу чугаалажы көргөн. Райкомунун чамдык чединши- кишери деметгелешкан, четпестерин ууткаарыкче узаткан шү- гүмчүлдерин көдээ Советтин дарга- зы эш Онгай-оодун адрезитке кылган. Көдээ бүдүрүгезинге узуртулган көдээ Совет болган ою күтсө- му чогуру дешпеге тургузу шыда- баанын бөрө айткан. Биз-ажы- дың сагыла чурумун кызыгаар талазы-биле шынтык хемчегерин күтсөк албайн турар. Ою түш- тенде «Тилекте» колхозтун күш- арыңды ылым шылдар кезигүүне- ринден 91 киши бо чылын колхоз бүдүрүгезинге шүүт киришкен болган 116 киши күш-хүгүнүм- нянумун күтсөткөн. Колхоз күр- не мурнуга шланг оналгаларын күтсөдериң дык жокудузын турар. Садыг, эмнеге, култура албан чер-

лериниң болган школанын кышка белеткелери дөзүдүбэр. Ол бүгү болган өске-даа фактылар болза, көдээ Советтин организацы ажы- лынын экинжийи турарын херечи- син деп бөрө айткан. Советтин масса-биле харылаазы коншак. Чамдык депутаттар боттар- ның сонукчуларында депутат ажал-чорудуганын дугайында өтчеттарын кылым бөрөйи турар. Колхоз даргазы эш Одан-оол сон- гучуларының чагыларын чогуру үезинде күтсөдериңге сагыш сал- байн, колхоз түдүүн, суур чаагай- жандыгызын багай узуртуп келген. Мал ажылында узур четпестер бар. Сиген кезинде болган силос са- лымышкын дык оожум чоруп тү- рөр. Ол четпестерин узурткаарын боттук хемчегерин аларын көдээ Советке, колхозтун баштаар черинге болган партия организацыманга райкомунун бюрузу дааскан.

С. АНГЫРБАН.

Концерт-биле аалдаашкын

Чоокта чаз Сүт-Хөл районунуң тө- ву Сүт-Аксы суурга Чаа-Хөл райо- нуң Булгурна бажынынын уран- чуу болтурун киржикчилери со- лун концертти көргүскөш барган. Аалчыларын концерттин програм- малы көчүгү дешпеген, алам-бүрү болган көркүчүлөр дык со- нузуган. Уран-чуу болтурун киржик- чилери баллест А. Базыр-оодун алам-бүрү мурнын күтсөткөн, Э. Лопсанның «Дүк салыр», «Элдес

шынгырааш» болган «Чечек» деп тандаларын күтсөткөн көркүчү- лөр оналган деметгелешкен. Илдиң согуш көргүчүлери өскөдөр-даа күтсөткөн. Сүт-Хөл районунуң Культура ба- жынынын уран-чуу болтурун киржикчилери ВЛКСМ райкомунуң секретары Н. Кузларын узурту- галы-биле аалчыларга харым кыл- дыр удаас концерт үндүрү чорур деп турарар. Х. МОНГУШ.

Партийжи-организацыстыг ажылды бедик деңнелге тургузар

Байла-ла партия организацыстыг партияжи-организацыстыг болган пар- тийжи-политиктиг ажылды бедик деңнелге тургузган болду. Мында ажал-агынын, култура тургу- зушкынын айттырылган чединши- кишери шынтыктанган. Ою тодаргай шылдон Бай-Тайга райо- нуң «Муракчы» көдээ ажал-агың артелиянын партия организацы- нын ажылынын дургууганындан кө- рүп болду. Колхозта партия организацыстыг партияжи-организацыстыг болган пар- тийжи-политиктиг ажылдарын көс- күтү-биле экижидиң, ою ажал- агынын айттырылган-биле шыл хообаштырын турар. Ою түштенде колхоз болуң мурнуда сал- дынган ажал-агың согузгаларын багай эвес күтсөдериң келген. Партия организацыстыг комму- нистерниң күжүн колхоз бүдүрүгези- нин эң харымсалгалыг участо- тарында таарыштыр тургускан. Мур- накчы ажалдан турар коммунисти- риниң сакы эскер. Оларның арзын- да тараа сугарышкыны эш Дамыч бодунга быжыгалаан 35 гектар черин бирги болган ийги сугарылган чоруткан. Ам ою таразынын үн- жүзү дык чаагай. Ол бодунга быжы- галаан участогуң гектар бүрүздүн ден бо чылын ортумак-биле 18 центнерден эвеш эвес дүжүттү азы- рын хүдөткөн. Коммунист эш Доскаар база-ла колхоз бүдүрүгези- нин мурнакчыларынын бирөөсинде салаттынны турар. Колхозта партия эге организа- цыдының секретары эш Биче-оол партиянын иштики организацыстыг ажылын эртең чылга боларга дык экижиктен. Партия хуралдарын чогуру үезинде чамдырлар, ажаа колхозчу амыралдың чугула айттырылган чугаалажы турар. Илдинги апрельдин 29-та болуң эртең партия хуралында колхоз бүдүрүгезин канчаар узуртуп турар дугайында канчал дургазы эш Бүдүрүкчүлериң шлеткенин

наан. Коммунистерниң ажаа берти- лээн саналдары колхозка күш-ажыл- дың сагыла чурумун экижидериңе дуушалаң. Мурнууда колхоз бүдү- рүгезинге шүүт киришкен турган эш Нурутуп болган өскөдөр-даа ам өни ажалдан турар апарган. Партия организацыдынын эртең чылын болуң эртең өтчөт-сонуга- дыг хурал партияга чаз ке- жиңиңиң хүдээн алыр ажалдын узур четпестерин алыртын турган. Коммунистерниң шүгүмчүл- дерин саналдарын өрөңгөп көргөн, партия организацыды бо чылын колхоз бүдүрүгезинин мурнакчы- ларында 4 кишини СЭКП кежи- гүнүнүн кандидаттарына, 1 киши- ни партия кежигүүнүнге хүдөп ал- ган. Партия организацыды үндүргөн шынтыктын күтсөдериңиң баша үр- гүдүчү контролдан турар. Чоокта чаз партия хурал өтчөт-сонуга- дыг хуралга коммунистерниң шү- гүмчүлдерин саналдарын партияго канчаар боттадынын турар ду- гайын чугаалашкан. Партия хура- лы — коммунистерниң экижидери- нин бөлүгү-ла школаны болу берген. Чыжээ, көдээ Советтин даргазы эш Чамый арагалар, ажалга ээ-харым- салга чок чорукту үргүчү болу- рун турган. Ою хероон партия ху- ралына көргөн сомуңде, бодунуң четпестерин ол эдин алган. Ол ам партия организацыдынын ажылы- га илкендейг киржин турар апар- ган. Партия организацыды партия- жи документтерин көрүм-чүрүм- нүг тургузуң, партиягоң кежи- гүннерин харымсалгалык бедик- тен. Оларын ажал-агыңың эң хар- ымсалгалыг участогарында бы- жыгалаан. Партия организацыды колхозта комсомол болган хой-ниги органи- зацыдыларын база-ла багай эвес узуртуп турар. Аныктарын кол- хоз бүдүрүгезинге киржалгели экижөөн. Илдиң чединшиңер-биле чер-

Дүжүт ажаап алышкынынга чолаачыларнын иденкейг киржилгезин хандырар

Коммунист партияның болган Совет чакытын хүн бүрүде сагыш салышкынынын ачымында Тыва областың көдээ ажал-агынын өсөдү чылдарда дык дүргөн сайлыраан. Областың колхозтарының болган совхозтарының мал база чер ажалы- ның продуктууу бедер, картофель, ногаа култураларының тарыла шөлү калбарган. Бо чылын Тываның тарааылары болган механизаторлары тараа култураларынын чаагай дүжүтү астырп алышына, дүжүт ажаап алышкыныныч өгелен кирипкер- пер. Чаагай дүжүттү кыска хуусаа- да чидирг чок ажаап алырынга болган тараа белеткелерин чединшиңиң чорударында авто- мобль транспорту узур реалду ойнаар узурарат. Чыжээ, автомобиль тран- портунун ажалдыкчылары эртең чылын белеткел пунктларында хүдөп алдынган көдээ ажал-агың продуктуларының барык 80 хуузуң сөөртүп чедиртениер. Чаа дүжүттү таразын скла- дарга, белеткел пунктларына сөөртүп чедир талазы-биле узур болган харымсалгалыг согузгалар бо чылын чолаачыларын мурнуу- да туруп турар. Тыва автогезелин Минусинск АТК-ым (начальниги эш Костромов), Кызылдың № 1 чүк АТК-ым (эш Набоков), Кызылдың автогезелин контролары (эш Мака- ров) эртең чылын дүжүт ажаап алышкынынга болган тараа белеткелерин иденкейг киржин, областың колхозтарында боттук ду- жан чедиртениер. Устуңде авто- гезелин контроларының узурту- галы болган партия алышкыны- ныга киржин чолаачыларын түс- кай чөвүлөк хуралын кылым, кижэ бүрүдү-биле бөдөнүн чорудуң, чо- лаачыларын өг-бүдөдериңиң дугай- ында чогуру сагыш салышкынын илгерилең келген. Ол чорук райо- нарда, колхозтарга барган чолаа-

чыларын бедик бүдүрүкчүлүг бол- ган харымсалгалыг ажалдарында дык илдилг болган. Ою-биле чергелештир областа чамдык автогезелин организацы- лары 1957 чылдың дүжүтүн ажаап алырында четпес киршкен демет- гелээр херек. Чаагай АТК-ынын начальниги турган эш Михайлов, Кызыл-Мажалык АТК-ынын начальниги эш Дворков, Кызылдың № 1 чүк АТК-ынын начальниги Шагаан-Арыда салбырының начальниги турган эш Татарчук олар автомаши- наларын эртең чылын дүжүт ажаап алышкыныныч өгеленге че- дир белеткени болган дүжүт ажаап алышкынынга база тараа белеткелеринге чолаачыларын иденкейг киржилгезин хандыр- бааннар. Устуңде АТК-жордан дү- жүт ажаап алышкынынга барган чолаачыларын күш-ажылынын бүдүрүкчүлүг дык чамыс болган. Кызылдың № 1 чүк АТК-ынын Шагаан-Арыда салбырының бир автомобиль хонукта чүгө 5 тонна тарааны сөөртүп, эң-не чамыс бү- дүрүкчүлүг ажалдаан. Эртең чылдың практикасында бо АТК-ларын амыг узуртукчулары чогуру түнөсөдү үндүрбөс. Кызыл-Мажалык, Чаагай АТК-лары, Кызылдың № 1 АТК-ынын Шагаан-Арыда салбыры дүжүт ажаап алышкынынга үтүмүтүр автома- шиналарын септегезин багай чоруктан, автомобильдерин артык керектиги тыптынын албааннар. Дүжүт ажаап алышкынынга болган тараа белеткелеринге чолаа- чыларын киржилгезинин дугайын- да айттырың дык мыңаар чынык көрүчү чорукту шоң-доран соксадыр херек. Дүжүт ажаап алышкынынга чамдык чедир септетимизөөн авто- машиналарын чорударга, ук маши- налар бар дөң черинге безин чет- пелер үрелди каар чоруктар мооң мурнууда чылдарда богулаш тур-

ган. Моон сонгаар дүжүт ажаап алышкынынга болган тараа белеткелеринге киржин автомашина- ларын эки септеви, техниктиг кө- рүдөдө хыламчалыг чорудар, кы- вар болган чар материялдар-биле хандырары эрежеске чугула. 1958 чылдың чаагай дүжүдүн ажаап алырынга чолаачыларын киржилгезинин дугайында айттыры- ны Кызыл хоорайнын транспортчу- ларының чоокта чаз болган чөвүлөк хуралына тодаргай чугаалажың көргөш, тараа дөш бүгү удустан демеселнге төлөпг салышкынын кириречиң областың бүгү чолаа- чыларын кыйгырган. Колхозтарга, райнарда барган чолаачыларын бедик бүдүрүкчүлүг ажалдарында таарышкыны бүгү чүдүдериң тур- гузарыңче кол кичөөтени ол чө- вүлөк хурал узгадырган. Ол ыш- кам чер-чере барган чолаачылар- нын, автомашиналарын ажылынга хүн бүрүнүң контролун тургузарын, чолаачыларын өртүзүңга мессе- политиктиг болган организацы- ажылы чорударын чөвүлөк хура- лын киржилгезини чугулаан ай- тылган. Дүжүт ажаап алышкыны бол- ган тараа белеткелери—политик- ти узур дүжүт-дуулаң чугула кам- панния. Дүжүттү кыска хуусаада чидирг чок ажаап алырынга болган тараа белеткелерин чединшиңи- нин чорударында автогезелин, ою чолаачыларын иденкейг киржилгезин хандырар төлөдө, чо- лаачыларын өртүзүңга социали- сти чарушты хандырагын тургуза- рын, доктаткан графикти күтсөдери дөш чолаачыларын шимчөөшкни- нин чер-чере организацыаары эре- жеске чугула. К. ТУГАРЖЫК, автогезелин начальниги ораалакчыны.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР Боттары кылдып алып аргалы

Бай-Тайга районунуң «Тилекте» колхозу туубу болган чугай кыл- дыр эвенарын чылдын-на тургу- зуң келген. Эртең чылдарда колхоз туубу, чугай талазы-биле болуңуң чаз туткан бажынынын, школаны, кижэ, мал амнелерин, клубту болган өске-даа албан черлерин до- лузу-биле хандырар турган. Бо чылын ол эвенарга база-ла ажалдан турарлар. Иччалда-даа оларын ажылынын темниң кон- шак. Чугайын ивөңде-биле белеткел- рин планнаа-даа ою өрөдөр ийиң чок. Туубу бүдүрүгезин кончүт өожүк чоруп, чүгө ивөң айда 20 муңду хептен, ою өрөдөр ийиң чок боуң турары-биле тудугларын туубу хергелээр черлеринге ажы-

латтымай барган. Мылчанган колхозта чеди чыл школаны 3 муң ажал туубуңу районун Сталин аттыг колхозундан садып алып узурга таварышкан. Ол ышкан мында көдээ чубулай район организацыларында ажалгай турган чугай тып алган. Бо бүгү чединмейн турар чорук- туң кол чылдагааны колхоз баш- тарга чери (эш Одан-оол) колхоз бү- дүрүгезинин ол адиринче кол кичөөтенин салбаандыңдан хамаар- жыр. Машиналарын тургуспай мыл шөөртүгезинге чөп ажыгалаан болза, колхоз тудугларын хандыр- бышаан чугай болган туубуңу узур турары-биле киржин айтыр турган. Т. ХЕРТЕК.

Колхоз өнчүзүн ынчаар чашканнап болбас

Илдинги өнчүзүн кампаар таш- лазы-биле негеделерин Сүт-Хөл районун «Алдан-Мадыр» колхозу- нуң баштаар чери күтсөткөн турар. Бо талазы-биле колхозтун реви- зия комиссиязы (даргазы эш Фтех- оод) четпес ажалдан келген. Узур транспорттун херекселерин, сиген кестирер болган ботту- дер машиналарын ажалгазы ды- ка багай. Чылдын-на автомашина- ларын артык кесектери болган херекселерин хой-биле садыр, олар узуртаала-ла чок болур. 1957 чылда колхоз механигинге кала-ла ажалдан чадан каан, ара- ганын Казанцев деп кичөөн ай са- нында 1200 рубль тжээр боюн, ажалга хүдөп алган. Иччаарга

Казанцев ады ай дургууңда кол- хозтун ажалы-биле амырларга, ара- галаң турган, — каның-даа ажалы кылбайн өскөдөр деп чоруккан. Бо чылдын мартта Чоковский деп кижин ол ажалга баша-ла мы- дыг колхозтун хүдөп алган. Ол кижэ илдиң узуртуп алышкан болган таралын «аванс» кылдыр алган, ил- дыг-даа ажал кылбайн деп чорук- кан. Ою сонда Бабакон деп кижэ база-ла мындыг байдал-биле амыр- рап туруп-туруң, өскөдөр чоруй бар- ган. Колхоз өнчүзүн шак ынчаар төг- чөлөөр чорук-биле кым-даа эгетээр аргажок. М. ДАРЫ-ООЛ.

Чудүрүкчүлериң хомудалы

Чоокта чаз Сүт-Хөл районунуң Сүт-Аксы суур Совет Чаагай АТК- ның чүк сөөртүр ийи автомаши- наларын Шемиде пилорамга ды- дурар ийи сөөртүрү алыры-биле чугаалажың алган. Ол машиналарын (ГГ-33-42, ТГ—33-48) чолаачылары ажал- дан өгелөөн хүндүн бөр-ле үргүчү арагалан турганнар. Оларын бирөөлөй келген деп адаар.— Мыңа пи- лорам чаз болган үрөлөөс деп бил- димер. Эки чүдүрүр! — деп, экир чолаачыны алырын турган. Шынамыла хой-даа мышты ол чүдүртүп алган. Ою машинаны Ше- миде куду бадан ою кан-даа кат- тан адылар чакан. Кабин илтинге олурган, Шемиде чурттуг О. Шаг- дыр-оол бир удаа машина хажым- зыңче чашты берген. Ол, харын-даа ажарбайн барган. Костаның эж Владимир база-ла экир чоруй тур- ган. Х. МОНГУШ. Сүт-Хөл районун «Алдан- Мадыр» колхоз.

Ою ийи Шемиде Хемчик арзы- нга мыл сөөртүрү-биле Чаагай АТК-тен чолаачы Петр Стришковту чоруктан турган. Ол база-ла үргүчү арагалан, чорувал кижир да- жык, олардан акша ал, оюң-биле арага садып ийиң турган. Шемиде пилорамга моторис эш Буулар Серекейни көжүрер бооп алааш, 50 рубль негелен алган. Ол чолаачыларын каймы-даа Чөн-Хемчик районун Шемиде «Болшевик» колхозунуң Борбак- Арыг сүт-баран фермасын кой- пастан кылган арагалын садып ийиң турганнар. Фермаларга шак мыңаар арага кылдын хоруур узурарат. Иччаарга ажалдан тур- ган арагалан, чурум үрөп чоруп турган чолаачыларын хамаарыш- кан организацылар шынтыг көрөс чоругу. Х. МОНГУШ. Сүт-Хөл районун «Алдан- Мадыр» колхоз.

Хендерге көдээ Советтин сессиязы

Узур-Хем районунуң Хендерге көдээ Советиниң сессиязы 1958 чыл- дың бирин чартынында социалист чарыштын түнөсөдү дугайын чуга- лаашкан. Мында хообаштыр кол- хозта сиген кезилдешин чоруп тур- бар байлыгы дык чугаалажың көргөн. Сессия ажылдын чедин- шинерин деметгелешкен. Иччалда-даа көдээ Советтин күр- өкү социалист чарышты четпес узуртуп турар деп сессия айттыкан. Ою түнөсөдү «СЭКП-ин XX съездин» колхоз (даргазы эш Чу- дун) ажал-агынын күрүне план- нарын күтсөткөн турар. Мал чед- нериниң белеткени бо чылын ол

колхозка дык хожулашкыныг болган организацы чок өгелөөн. Малчыларын күжүң ажалды мобили- зациялаан. Арыг-Бажында тарыт- тынган кукуруза үнөйи барган. Малчынар өртүзүңга култура-мас- салыг ажал багай тургустунган. Хой фермазын өргөдөкчи турган Х. Тембрел үргүчү арагалан, ажылында харымсалга чөптанып турган, ажылында дүжүрткөн. Мал ажылының продуктууу ча- лышан турар. Эртең чылдын чеди айларында турганындан бо чылдын чеди айларында шөк бүрүздүн сагган сүт 23 кг эвөжөй берген. Мал кажаларының тудугларынын

планы күтсөткөнмөй турар. Сиген еңдөстөшкенин барык-ла өгелөөн. Колхозта күш-ажылдын сагыла чуруму дык коншак. Илдинги хер- рөжөөн колхозчуларын хой кезиң ажалга үнөйи турар. Кауб, библиотекка, эмнеге чөд- рөй кышка узур белеткел ажал- дын багай чоруктан, оларда өтүзүр мыл дүжүртүмөзөн. Ол бүгү болган өске-даа илерээн четпестерин ууткаар талазы-биле көдээ Советтин депутаттарынын берген санадарын күтсөкөм чогуру үезинде күтсөдөр узурарат. К. БУДУН-ООЛ.

Колхозта партия организацыстыг партияжи-организацыстыг болган пар- тийжи-политиктиг ажылды бедик деңнелге тургузган болду. Мында ажал-агынын, култура тургу- зушкынын айттырылган чединши- кишери шынтыктанган. Ою тодаргай шылдон Бай-Тайга райо- нуң «Муракчы» көдээ ажал-агың артелиянын партия организацы- нын ажылынын дургууганындан кө- рүп болду. Колхозта партия организацыстыг партияжи-организацыстыг болган пар- тийжи-политиктиг ажылдарын көс- күтү-биле экижидиң, ою ажал- агынын айттырылган-биле шыл хообаштырын турар. Ою түштенде колхоз болуң мурнуда сал- дынган ажал-агың согузгаларын багай эвес күтсөдериң келген. Партия организацыды комму- нистерниң күжүн колхоз бүдүрүгези- нин эң харымсалгалыг участо- тарында таарыштыр тургускан. Мур- накчы ажалдан турар коммунисти- риниң сакы эскер. Оларның арзын- да тараа сугарышкыны эш Дамыч бодунга быжыгалаан 35 гектар черин бирги болган ийги сугарылган чоруткан. Ам ою таразынын үн- жүзү дык чаагай. Ол бодунга быжы- галаан участогуң гектар бүрүздүн ден бо чылын ортумак-биле 18 центнерден эвеш эвес дүжүттү азы- рын хүдөткөн. Коммунист эш Доскаар база-ла колхоз бүдүрүгези- нин мурнакчыларынын бирөөсинде салаттынны турар. Колхозта партия эге организа- цыдының секретары эш Биче-оол партиянын иштики организацыстыг ажылын эртең чылга боларга дык экижиктен. Партия хуралдарын чогуру үезинде чамдырлар, ажаа колхозчу амыралдың чугула айттырылган чугаалажы турар. Илдинги апрельдин 29-та болуң эртең партия хуралында колхоз бүдүрүгезин канчаар узуртуп турар дугайында канчал дургазы эш Бүдүрүкчүлериң шлеткенин

дан келгенер. Илдинги райкүүсө- гомда эш Лөмбү секретарылаан пар- тия организацыстыг февраль айдан бөрө ажалы кылдырын со- нуурун көрбөс. Ою харазы-биле мында партиянын иштики ажылы сайдаргай байдалда тургустунган. МТС-те эш Веремин секретары- лаан партия организацыдында ажалы планы шүүт чок болган. Коммунистер партия организа- цыларынын талазында чангыс зай быжык сагыла чурумга чет- пес кижизидиң турар. Иччанган чамдык коммунистер партия Ус- тавынын кол негеделерин мурка чедир күтсөткөн турарлар. Сталин аттыг көдээ ажал-агың артелинде коммунист эш Чычың партиянын кежигүн дамырын 1956 чылдан бөрө төлөвөй турганын илерөөн. Районда партиянын кежигүн да- дымырын хавыртылаан безин эки- живөөн. «Найырал» болган Сталин аттыг колхозта база райкүүсөк- та, Бай-Тал ортумак школда пар- тия организацылары партия кежи- гүннерин дамырын хавырарын ай- санында садып турар. «Най- ырал» колхозта 94 коммунистерден май айда 48 коммунистер кежигүн дамырын хавыртылааннар. Ком- мунистер Дуров, Дүкөй, Себе олар партиянын кежигүн дамырын 3 айларын дургууңда чылдарга чок хавыртып турга, а партия орга- низацыды оларга каның-даа хем- чөткө көргүсөөн. Сталин аттыг кол- хозтун партия организацыдында партия дамырының хавыртылаан оюң-даа дора байлыгы тургустунган. Ол организацылардан апрельде— 22, майда—31, июльде—33 комму- нистер кежигүн дамырын хавыр- тылааннар. МТС-тиң партия организа- цыдында чеди ай дургууңда ке- жигүн дамырын хавыртылаан коммунист эш Шиникин адарга- ла чөтөгөн байдал билинни турар. СЭКП райкомунуң негедө чогуң ажалдан алган, чамдык парторганиза- цылар секретарлары партиянын кежигүн дамырын хуузуңда хер- релегени ажаллап турарынны фактылары бар. Чыжээ, Бай-Тал ор- тумак школаның партия организа-

цыялының секретары эш Усуп-оол, «Төң-Терек» колхозка парторганиза- ция секретары турган эш Сүге-Маа- лыр, Сталин аттыг колхозта пар- тия организацыстыг секретары эш Чимит, райкүүсөктомда — эш Лөмбү, Чимит олар чамдык айларда партиянын кежигүн дамырын ажалдан сачыңдап турганы илерөөн. Ою иштинде эш Усуп-оол 172 рубльди камчыдаан. Партия организацы- ларынын чамдык секретарлары партиянын сан-хөвүн бо хире сам- чыңдап турга, СЭКП-ин район ком- нитеди бо эштеге каның-даа хар- ымсалга көргүсөөн. Районда анык коммунистер-биле ажал дык четпес. 1958 чылдың февралда анык коммунистерниң район хуралын чымыдыр деп эки ботал турган. Иччалда-даа ол план күтсөткөнмөзөн. Районда СЭКП кежи- гүнүңге 13 кандидаттарын канди- дат стажының хуусаам артык. Оларын арамында Иргит Даксы 19:4 чылдан бөрө кандидат болуң келген. СЭКП райком партия эге организа- цыларының секретарыларын ки- ржилгезин, оларын ажылыга дуза- лар ажалды дык көптөккан. Ою түнөсөдө районун шалгаа сал- бырында партия организацыдының секретары турган эш Болдынов партиянын болган күрүнең сагыла чурумун үргүчү үрөп, ажал ша- ның үезинде арагалан, коллек- тиве партия ажылын сандартаан турган. Иччанган партия райком ол эге организацыдының өтчөт-сон- угалдыг хуралын хуусаа бетинде чымыдыр узурга таварышкан. Бай-Тал ортумак школда партия организацыдының секретары эш Усуп-оол ажалга харымсалга чок чоруй күргүзүң, арагалар чорукка үргүчү хандып турар апарган. Партия организацыдыларын сек- ретарларын илдиң алдыда, олар- ның ажал-ишчи чорун чедир өрө- нын көрөйиң турар. Районда партия организацыларының секретары- ларын үргүчү солчур чоруй чан- чыл болу берген. Эртең чылын бо- луң эртең өтчөт-сонугадыг ху-

К. ОЧУР-ООЛ. СЭКП обкомунуң инструктору.

